

УДК 378.6:373.2(477.62)»19/20»

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2024-1.09>

Сабіна ІВАНЧУК

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти,
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
ivanchuk.sabina@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9655-0634

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КАФЕДРИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ДОНБАСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Анотація. Статтю присвячено 60-річному ювілею кафедри дошкільної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет». **Мета статті** – описати історію становлення та розвитку кафедри дошкільної освіти з моменту її створення і дотепер; представити викладачів кафедри дошкільної освіти за 60 років. **Методологія.** Аналіз та опис основних подій за чотирма періодами: перший період – 1965–1980 рр., другий – 1980–1990 рр., третій – 1990–2005 рр., четвертий період – 2007– донині.

Кожен колектив є унікальним та єдиним у своєму роді. Він має свої традиції, норми та культуру спілкування. **Наукова новизна** представлена тим, що у статті описано активні форми роботи кафедри дошкільної освіти у науковій, професійній, виховній та профорієнтаційній діяльності (участь у міжнародних та всеукраїнських конференціях; публікації наукових розвідок у фахових виданнях України та зарубіжжя, а також у журналах, що входять до наукометричних баз Scopus і Web of Science; підвищення кваліфікації педагогів в Україні та за кордоном, академічна мобільність здобувачів вищої освіти, участь у радах молодих вчених, членство у Всеукраїнській громадській організації «Асоціація працівників дошкільної освіти», створення творчого благодійного проекту – газети для батьків та педагогів «Мудрість виховання», гостьові лекції та вебінари, уведення сторінок кафедри у соціальних мережах).

Проаналізовано загальну кількість випускників кафедри, серед яких – доктори наук, професори, кандидати наук, доценти, директори закладів дошкільної освіти тощо. Описано сьогодення кафедри – під час повномасштабного вторгнення країни-агресора. **Висновки.** Кадровий потенціал, енергія та завзятість колективу, досвід та традиції кафедри є важливими чинниками успіху в досягненні її цілей та місії.

Ключові слова: кафедра дошкільної освіти, дошкільна освіта, колектив кафедри, діяльність кафедри, завідувач кафедри, студенти, здобувачі вищої освіти.

Sabina IVANCHUK

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Preschool Education,
State Higher Educational Institution
“Donbas State Pedagogical University”
ivanchuk.sabina@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9655-0634

**HISTORY OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE DEPARTMENT
OF PRESCHOOL EDUCATION OF THE STATE HIGHER EDUCATIONAL
INSTITUTION “DONBAS STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY”**

Abstract. The article is dedicated to the 60th anniversary of the Department of Preschool Education of the State Higher Educational Institution «Donbas State Pedagogical University». **The purpose** of the article is to describe the history of the formation and development of the Department of Preschool Education from the moment of its creation to the present day. To present the teachers of the Department of Preschool Education for 60 years. **Methodology:** Analysis and description of the main events in four periods: the first period 1965–1980, the second period 1980–1990, the third period 1990–2005, the fourth period 2007– present.

Each collective is unique and one of a kind. It has its own traditions, norms and culture of communication. **The scientific novelty** is represented by the fact that the article describes the active forms of work of the Department of Preschool

Education in scientific, professional, educational and career guidance activities (participation in international and all-Ukrainian conferences; publication of scientific research in professional journals of Ukraine and abroad, as well as in journals included in the Scopus and Web of Science databases; professional development of teachers in Ukraine and abroad, academic mobility of higher education students, participation in the Councils of Young Scientists, membership in the All-Ukrainian Public Organization «Association of Preschool Education Workers,» creation of a creative charity project – a newspaper for parents and teachers «Wisdom of Education,» guest lectures and webinars, and launching the department's pages on social networks).

The total number of graduates of the department is analyzed, including: Doctors of Sciences, Professors, Candidates of Sciences, Associate Professors, Directors of Preschool Education Institutions, etc.

The current situation of the department during the full-scale invasion of the aggressor country is described.

Conclusions. *The human resources, energy and perseverance of the staff, experience and traditions of the department are important factors of success in achieving its goals and mission.*

Keywords: *Department of Preschool Education, preschool education, staff of the department, activities of the department, head of the department, students, applicants for higher education.*

Постановка проблеми. Свою історію кафедра дошкільної освіти у складі педагогічного факультету Слов'янського державного педагогічного інституту розпочала у 1965–1966 навчальному році (сюди були переведені студенти третього курсу з Донецького педагогічного інституту). У різні історичні часи кафедра і факультет хоча й мали різні назви та структуру (співіснували спочатку у складі СДПІ, потім – СДПУ, а з 2012 р. – ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»), проте ніколи не переривали підготовку висококваліфікованих педагогічних кадрів, нарощували її згідно з потребами соціуму та практики.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Головні етапи становлення та розвитку кафедри дошкільної освіти ДВНЗ «ДДПУ» представлено у книзі О. Амацьєвої, М. Головка та Л. Крайнової «50 років служіння освітянській справі» та на сайті університету.

Мета статті. Описати славетну історію становлення та розвитку кафедри дошкільної освіти з моменту її створення і донині; представити викладачів кафедри дошкільної освіти за 60 років.

Виклад основного матеріалу. Усю історію розвитку кафедри дошкільної освіти ДВНЗ «ДДПУ» умовно можна поділити на періоди.

Перший період. Історія розвитку кафедри дошкільної освіти починається у 1965 р. Цей період до кінця 70-х років дійсно відображав період становлення кафедри. Важливо, що вона стала окремим підрозділом педагогічного факультету Слов'янського державного педагогічного інституту, оскільки це зазвичай свідчить про розвиток та визнання важливості даного напрямку освіти. Першим викладачем фахових дисциплін факультету була В. Зінченко.

Перша завідувачка кафедри дошкільної освіти Є. Мудрак відіграла важливу роль у

становленні та розвитку структурного підрозділу. Її керівництво значно вплинуло на формування цільової спрямованості та методології навчання.

Із 1968 р. кафедру очолювали доценти Г. Антонова, К. Климова, А. Матусик [1].

До першого колективу кафедри входили В. Зінченко, Л. Ключова (Бондаренко), О. Коненко, Г. Шалигіна, Л. Соколова, Н. Просолова (Усеніна), Н. Антонова [1]. На кафедрі було створено кабінет дошкільної педагогіки, який став важливим кроком у підготовці майбутніх вихователів.

Другий період – початок 1980-х – 1990-ті роки. У цей період було зосереджено увагу на зміцненні творчого потенціалу та оновленні випускової кафедри дошкільної педагогіки. Підвищення наукових потужностей та якісне підвищення рівня викладання допомагають забезпечити високий стандарт професійної підготовки майбутніх вихователів. Цей період, безумовно, відіграв важливу роль у розвитку кафедри дошкільної педагогіки і підготовці кваліфікованих кадрів.

Завідувач має ключову роль у визначенні стратегії розвитку кафедри, особливо в контексті підготовки кваліфікованих фахівців у галузі дошкільної педагогіки. Робота кандидата психологічних наук Н. Піддубної сприяла інтеграції сучасних методик і теорій психології у навчальний процес, а також забезпеченню високого рівня професійної підготовки студентів.

Починаючи з 1975 р. випускники педагогічного факультету долучаються до викладацької діяльності на кафедрі, серед них: С. Акішев, С. Бакуменко, Н. Бондаренко, М. Головка, К. Дзюба, О. Дронова, Л. Крайнова, О. Міхєєва, Л. Одерій, Т. Пономаренко [1].

Протягом наступних п'яти років до складу кафедри дошкільної педагогіки приєдналися: О. Аматыєва Н. Гавриш, Н. Георгян, Н. Кошелева, О. Осика, Т. Погорелова, Т. Садова, С. Саяпіна, В. Тютюнник. У 90-х роках – Н. Дметерко, Г. Калмиков, Н. Кривошея, С. Курінна, І. Трубник [1].

80–90-ті роки – період активного розвитку кафедри дошкільної педагогіки. Виокремлення таких ініціатив, як захист кандидатських дисертацій, створення навчальних посібників, розроблення нових курсів і семінарів, а також упровадження сучасних технологій навчання свідчать про те, що кафедра дуже активно працювала над підвищенням якості освіти та наукових досягнень. Створення кабінету трудового навчання і пропаганда результатів наукових досліджень серед дошкільних закладів регіону свідчать про те, що робота кафедри мала великий вплив на практику виховання та навчання у цій сфері.

Третій період, який припадає на період із 1990 по 2007 рр., виявився періодом випробувань та пошуку нових шляхів у вищій освіті. Цей час був особливо важливим через стрімкий розвиток глобалізації та зміни у світовому освітньому контексті, що вимагали адаптації української вищої освіти до світових та європейських стандартів.

У цей період відбувалося впровадження нових методик навчання, перегляд програм та курсів із метою відповідати вимогам часу. Краще розуміння потреб сучасного ринку праці також спонукало до переосмислення змісту та форм навчання.

Перехід на п'ятирічний термін навчання у 1996 р. та нова спеціалізація для студентів у галузі практичної психології свідчать про стрімкий розвиток та пошук нових шляхів у підготовці кадрів для системи дошкільного виховання.

Такий підхід дає змогу студентам здобувати спеціалізовані знання та навички, які допомогатимуть їм ефективно взаємодіяти з дітьми, розуміти їхні потреби та психологічні особливості. Це може бути особливо важливо у дошкільному віці, коли пізнавальний та емоційний розвиток дітей є основними напрямками педагогічної роботи.

Відкриття магістратури при кафедрі дошкільної педагогіки у 2002–2003 навчаль-

ному році та присвоєння першим випускникам кваліфікації викладачів дошкільної педагогіки і психології свідчать про поступовий розвиток освітніх програм та можливостей для підвищення кваліфікації фахівців у галузі дошкільної освіти.

Із 2004 р. кафедра має нову назву – «кафедра дошкільної освіти».

Із 1991 по 2006 р. завідувачкою кафедри була кандидат педагогічних наук, доцент В. Зінченко. У цей період кафедра досягла досить високих результатів у студентських наукових дослідженнях, що свідчить про те, що викладачі успішно стимулювали і підтримували інтерес студентів до наукової діяльності, а також надавали їм необхідну підтримку та ресурси для розвитку їхніх наукових здібностей.

У 2003 р. відбувся захист докторської дисертації Н. Гавриш щодо проблеми розвитку мовленнєвотворчої діяльності у дошкільному дитинстві, який свідчить про важливий крок у науковому дослідженні сфери дошкільної педагогіки. Ця подія підкреслює високий рівень наукової діяльності на кафедрі дошкільної педагогіки.

Четвертий період (із 2007 р. дотепер) можна сміливо назвати етапом творчого зростання та професійного розвитку викладачів кафедри дошкільної освіти. Такий період активного розвитку свідчить про постійне прагнення до вдосконалення та забезпечення високого стандарту освіти в галузі дошкільної педагогіки.

Із 2007 р. і донині кафедрою керує доктор педагогічних наук, професор С. Курінна.

За цей період було захищено значну кількість кандидатських і докторських дисертацій. Викладачі та студенти публікують результати своїх досліджень у фахових виданнях та виданнях, які входять у наукометричні бази Scopus і Web of Science, що свідчить про високий рівень наукової діяльності та професійної компетентності колективу кафедри дошкільної освіти.

Приємно бачити, що кафедра підтримує та розвиває молоді наукові кадри, долучаючи до свого колективу обдаровані та амбіційні особистості. Поступово колектив кафедри поповнюється молодими кандидатами наук (випускниками кафедри), серед яких – О. Алеко, Г. Біліченко, Т. Грибоєдова, С. Іванчук, Ю. Кахіані, Я. Курінний, Т. Шульга. Продовжує роботу над дисертаційним дослідженням А. Вознюк.

Це дає змогу забезпечувати стале поповнення кафедрального складу якісними дослідженнями та науковими розвідками.

Такі досягнення сприяють не лише підвищенню репутації кафедри, а й зміцнюють її позиції як центру наукових досліджень у галузі дошкільної освіти.

У 2015 р. з'являється нова освітня програма «Дошкільна освіта. Початкова освіта».

Гарною традицією стало проведення міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, які є механізмом співпраці та обміну досвідом у галузі дошкільної освіти, практичної психології та соціальної педагогіки (2007, 2010, 2015, 2017, 2019, 2020 рр.). Тема науково-дослідної роботи кафедри: «Теоретико-методичні засади підготовки фахівців дошкільної освіти у контексті ціннісно-орієнтованої парадигми».

Такі заходи створюють унікальні можливості для вчених, викладачів, практиків та студентів обмінюватися своїми дослідженнями, ідеями та найкращими практиками. Вони сприяють створенню сприятливого середовища для наукової дискусії, співпраці та розвитку нових підходів до вирішення актуальних проблем у сфері дошкільної освіти та психології.

Конференції допомагають сприяти інноваціям у педагогічній практиці, упровадженню передових методик і підвищенню якості навчання та виховання в закладах дошкільної освіти.

Творчий благодійний проєкт – газета для батьків та педагогів «Мудрість виховання» – в останнє десятиліття успішно продовжує свою роботу, що свідчить про важливість та актуальність його завдань у сучасному суспільстві. Загалом вийшло 35 номерів газети. Автори та дописувачі працюють над поширенням тематики, відповідають на освітні запити практиків, діляться останніми результатами досліджень та публікують цікаві матеріали для батьків та педагогів (відповідальний редактор – Л. Крайнова, а з 2018 р. С. Іванчук).

Такі благодійні проєкти можуть мати значний вплив на підвищення усвідомлення громадськості щодо важливості виховання та освіти дітей. Вони можуть сприяти залученню уваги до проблем дошкільної освіти, підтримці педагогічних закладів, розвитку освітніх програм та ініціатив.

Педагогічний колектив кафедри активно вдосконалює свою фахову майстерність через стажування за кордоном та співпрацю з провідними українськими ЗВО. Такі ініціативи допомагають педагогам відкривати нові підходи та методики навчання, взаємодіяти з колегами з інших країн та отримувати доступ до передових методик інших закладів.

Стажування за кордоном, зокрема у Республіці Польща, може допомогти викладачам отримати нові ідеї та підходи до дошкільної освіти, а також вивчити міжнародний досвід у цій сфері. Співпраця з провідними українськими вишами також може сприяти обміну досвідом та підвищенню професійного рівня педагогів.

Цікавою формою роботи для здобувачів стала академічна мобільність як в Україні, так і за кордоном (заклад освіти Fundagi «Porta Vitas», Польща). Це дає змогу студентам отримати новий досвід, знайомитися з іншими культурами, розвивати свої навички і розширювати свої професійні можливості. Академічна мобільність може бути реалізована через програми обміну, стажування, участь у наукових конференціях та інших міжнародних проєктах.

Із 2017 р. колектив кафедри дошкільної освіти приєднався до Всеукраїнської громадської організації «Асоціація працівників дошкільної освіти», створивши власний осередок у м. Слов'янськ. Цей крок надав нові можливості для співпраці, професійного розвитку та взаємодії з іншими фахівцями у галузі дошкільної освіти України: курси підвищення кваліфікації, участь у нарадах, спілкування з представниками Міністерства. А також є активними учасниками громадської організації «Молодь Сходу України».

У 2018 та 2019 рр. викладачі кафедри брали активну участь, були волонтерами та експертами у регіональній та магістральній (не)конференції для шкільного вчителства та викладацького кола педагогічних закладів, афілійований міні-EdCamp Sloviansk, м. Слов'янськ.

Викладачі С. Іванчук та Т. Шульга є представниками кафедри у Раді молодих учених ДВНЗ «ДДПУ». Також С. Іванчук є представником Ради молодих учених ДДПУ у Раді молодих вчених при Донецькій обласній державній адміністрації. А в 2020 р. вона стала переможницею у регіональному конкурсі «Молода

людина року 2020» у номінації «Молодий вечний року».

Викладачі кафедри активно залучають фахівців дошкільної освіти, майстрів своєї справи до гостьових лекцій. Н. Гавриш, К. Крутій, І. Кондратець, Л. Пилипчатіна, М. Шуть неодноразово ділилися досвідом зі здобувачами вищої освіти.

Особливо кафедра дошкільної освіти пишається своїми випускниками і відзначає їхній вагомий внесок у розвиток освіти та виховання дітей в Україні та за кордоном: 19 докторів наук, професорів, завідувачів кафедр як в Україні, так і за її межами, понад 200 кандидатів педагогічних наук, доцентів, відомі керівники ЗДО та центрів дошкільної освіти та раннього розвитку дитини, тисячі вихователів, методистів, сімейних педагогів. За 60 років свого існування кафедра дошкільної освіти підготувала близько 12 тис висококваліфікованих фахівців. Усі вони є важливими ланками у системі підготовки та реалізації якісної дошкільної освіти. Педагоги працюють у різних закладах та установах, допомагаючи дітям розвиватися та навчатися.

Ці вражаючі цифри та досягнення свідчать про велику роль кафедри дошкільної освіти у підготовці фахівців і впливі на розвиток освіти та виховання дітей.

Активна, ефективна та дієва профорієнтаційна діяльність набула особливого значення в останнє десятиліття. Кафедра залучає до цієї роботи студентів денної та заочної форм навчання, створила рекламний фільм, який постійно оновлюється та демонструється на власних сторінках кафедри у соціальних мережах Фейсбук, Інстаграм та Тік-ток, а також на днях гостинності. Команда кафедри наполегливо працює над пошуком нових форм і методів цієї діяльності.

На кафедрі дошкільної освіти склалася система виховної роботи, за допомогою якої створюється сприятливе середовище для розвитку не лише професійних навичок, а й особистісних якостей майбутніх педагогів.

Перспективними напрямками цієї діяльності є: відродження національно-культурних традицій; утвердження гуманістичних і демократичних засад суспільного життя; удосконалення діяльності органів студентського самоврядування як самоорганізації студентів; формування здорового способу життя здобувачів вищої освіти; удосконалення виховної діяльності; посилення ролі викладачів, науковців та їхнього авторитету; згуртування колективу; виховання у студентів інтелектуальної та моральної стійкості, духовних засад із метою створення атмосфери високої вимогливості, чесності, відповідальності та взаємопідтримки в колективі.

Нині під час вторгнення країни-агресора кафедра, як і весь університет, тимчасово переміщена у м. Дніпро. Але кафедра дошкільної освіти продовжує нарощувати свої наукові, навчальні, виховні і культуротворчі потужності та запроваджує нові навчальні плани і програми, удосконалює профорієнтаційну діяльність, упроваджує новітні освітні технології, запрошує відомих науковців, відвідує онлайн-екскурсії, розвиває наукову мобільність та міжнародні зв'язки.

Висновки. Історія розвитку кафедри дошкільної освіти цікава та терниста. Кадровий потенціал, енергія та завзятість колективу, досвід та традиції кафедри є важливими чинниками успіху у досягненні її цілей та місії. Ці якості дають змогу структурному підрозділу впевнено крокувати у майбутнє, виконуючи свій громадський та професійний обов'язок та продовжуючи місію підготовки якісних фахівців у галузі дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. 50 років служіння освітянській справі: Короткий нарис історії факультету дошкільної освіти та практичної психології ДВНЗ «ДДПУ» / авт.-уклад.: О.П. Амація та ін. Слов'янськ : Вид-во Б.І. Маторіна, 2015. 162 с.

REFERENCES:

1. Amatieva, O.P. et al. (2015). 50 rokiv sluzhinnia osvitianskii spravi: Korotkyi narys istorii fakultetu doshkilnoi osvity ta praktychnoi psykhologii DVNZ «DDPU» [50 years of service to education: A brief sketch of the history of the Faculty of Preschool Education and Practical Psychology of the State Higher Educational Institution «DSPU»] in. Sloviansk: Vyd-vo B. I. Matorina. 162 s. [in Ukrainian].